

УДК (371:3.071) (37.015)

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ У ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

*Н.Шульга
м.Умань, Україна*

У статті розглянуті періоди розвитку полікультурної освіти у зарубіжній педагогіці; виділено етапи становлення та розвитку полікультурної освіти Великої Британії.

Періодизація розвитку, полікультурна освіта, полікультуралізм.

Актуальність дослідження. На сьогодні, з розвитком нових інформаційних технологій навчання, підготовка студентів до життя в багатоетнічному суспільстві стає пріоритетним напрямком діяльності закладів освіти у різних країнах. Полікультурна освіта, яка покликана готувати молоде покоління до життя в умовах світової глобалізації, має першорядне значення в педагогіці ХХІ століття. Несприятливі демографічні, соціальні й економічні чинники впливають на якість освіти для збіднілих прошарків суспільства та викликають почуття меншовартості серед певних етнічних груп у порівнянні із домінуючою групою. Полікультурна освіта ставить перед собою завдання зменшити расові, етнічні, класові й статеві упередження в суспільстві, допомагаючи усім студентам здобути знання й навички відносин, потрібні для того, щоб стати активними громадянами в демократичному суспільстві та брати участь в соціальних змінах.

Постановка проблеми. Розвиток полікультурної освіти як сучасної стратегії навчання молодого покоління в умовах світової глобалізації потребує детального аналізу для перспектив подальшого дослідження в цій галузі педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку полікультурної освіти у зарубіжній педагогіці висвітлена у працях таких науковців як Дж. Бенкс, К. Грант, П.Горські, С. Ніето, Дж. Лінч, К. Бассі та ін.).

Мета статті. Проаналізувати праці науковців, присвячених проблемі розвитку полікультурної освіти у США та Великій Британії; обґрунтувати періоди розвитку полікультурної освіти у США та Великій Британії в історичному аспекті; виділити етапи становлення та розвитку полікультурної освіти Великої Британії на основі наукових джерел з проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Тенденції розвитку полікультурної освіти у США та Великій Британії мають спільні особливості, оскільки саме американський науковець Дж. Бенкс став піонером у визначенні теоретичного підґрунтя полікультурної освіти у зарубіжній педагогіці. У своїй праці *«Полікультурна освіта: її історичний розвиток, визначення та практичне застосування»* він зазначає, що сучасний рух полікультурної освіти США безпосередньо пов'язаний із ранніми дослідженнями етнічного навчання під впливом афроамериканських спільнот та етнічних досліджень пов'язаних з іншими групами меншин Сполучених Штатів [5 с. 19].

Автор виділяє чотири періоди в розвитку полікультурної освіти у США:
1. період етнічного навчання; 2. період багатоетнічної освіти; 3. період модифікації навчальних планів із включенням до їх змісту історичних та культурних джерел щодо різних етнічних груп; 4. період розвитку теорій полікультурної освіти, та відмічає, що кожен із вищезазначених періодів полікультурної освіти існує у США на сьогодні [5, с. 20].

К. Грант у статті *«Еволюція полікультурної освіти у Сполучених Штатах: подорож до прав людини та соціальної справедливості»* зазначає, що не існує визначеного моменту народження полікультурної освіти. На його думку, полікультурна освіта набула свого розвитку у Сполучених Штатах в той період, коли їх мешканці почали безпосередньо взаємодіяти з людьми за межами своєї культурної групи. Дослідник виділяє чотири головні зв'язки в ланцюзі розвитку полікультурної освіти США: *міжкультурний рух (30-і - 50-і*

рр. XX ст.), міжгруповий рух (40-і рр. XX ст.), рух за громадянські права (середина 50-х – середина 60-х рр. XX ст.) та рух етнічного навчання (60-і -70-і рр. XX ст.). Мета кожного з цих рухів полягала в тому, щоб вжити заходи щодо соціальної справедливості й прав людини в США [8, с. 2-3].

Автор вважає, що власне полікультурна освіта передусім розвинулася з Руху за громадянські права, розпочатого афроамериканцями; боротьба інших експлуатованих груп меншин за рівні права також зіграла значну роль в розвитку полікультурної освіти США [8, с. 7].

П. Горскі, в свою чергу, зазначає, що важливим етапом в розвитку полікультурної освіти у США став рух за права жінок наприкінці 60-х - на початку 70-х рр. XX ст., метою якого була реформація загальної освіти. Так, феміністський рух створив підґрунтя для боротьби за свої права для інших груп меншин США протягом 70-х рр. XX ст., які визначили перше осмислення американського суспільства того чим є полікультурна освіта. Дослідник стверджує, що 80-і рр. XX ст. в розвитку полікультурної освіти США ознаменувалися появою обґрунтованої теорії останньої. В цей період, на думку Горскі, виникають різні тлумачення полікультурної освіти, ґрунтовані на теорії Бенкса, окреслюються цілі, принципи та завдання освіти для культурних меншин [7].

Наприкінці 80-х рр. XX ст. та по закінченні останнього десятиліття XX ст., за твердженням Горскі, вчені-мультикультуралісти розвивали нові підходи й моделі освіти, побудованої на основі соціальної справедливості, критичного мислення та рівних можливостей [7].

Щодо з'ясування питання розвитку полікультурної освіти у Великій Британії необхідно звернутися до публікацій видатного британського науковця Дж. Лінча, який у своїй праці *«Полікультурна освіта: принципи та практичне застосування»* виділив та охарактеризував п'ять періодів в розвитку полікультурної освіти Великої Британії:

Період лібералізму в освіті (кінець 40-х - початок 60-х рр. XX ст.)
Характеризується зневагою та неприйняттям нових соціальних й культурних

явищ, або проблем, що походять з пасивного або активного невігластва у політиці культурної гегемонії XIX сторіччя.

Період імміграції та вивчення англійської як другої мови (перша половина 60-х - середина 70-х рр. XX ст.) Стратегії в шкільній системі навчання зосереджувалися переважно на англійській мові як другій мові та сприяли маргіналізації дітей етнічних меншин.

Період дефіциту полікультурної освіти в системі загальної освіти - це перехідний період, який передбачав розуміння юридичних, соціальних й шкільних проблем етнічних меншин та сприяв першому інтеграційному розвитку народної полікультурної освіти в напрямку до знань про альтернативні, істинні та дійсні культури з акцентом на їх способах життя, а не на можливостях життя, на відчутті власної гідності та ідентичності, а не на навчальних та структурних відмінностях етнічних груп.

Період полікультурної освіти (кінець 70-х рр. XX ст. – наш час). Полікультурна освіта увійшла до істотно відмінного періоду свого розвитку, де цілісні проблеми навчального плану (оцінювання, педагогічні стратегії й системні реформи в освіті) були відмічені як центральні для розвитку гармонійного, але культурно гетерогенного суспільства. Цей культурно плюралістичний період має відношення до дітей усіх меншин і триває паралельно із сучасним періодом полікультурної освіти.

Період антирасистської освіти триває в наш одночасно із періодом полікультурної освіти; він охарактеризувався становленням політизації й критики полікультурної освіти з одного боку як такої, що існує виключно без змін та без стратегій суспільного контролю, а з іншого - як підрив традиційних британських цінностей й стандартів, загроза традиційній епістемологічній формі навчання [9, с. 40-41].

Каміла Бассі, англійська дослідниця полікультурної освіти, виділяє три періоди в історії полікультуралізму у Великій Британії:

Перший період - період постімміграції із країн Співдружності (50-і - 60-і рр. ХХ ст.), який об'єднав антирасистську боротьбу меншин й ґрунтувався на повазі до різноманітних британських культурних груп.

Другий період (80-і – 90-і рр. ХХ ст.) - розквіт теорій полікультурної освіти.

Новий (третій) період полікультуралізму у Великій Британії почався, на думку дослідниці, на початку ХХІ століття (у 2001 р.) і все ще триває. Цей період в деякій мірі відображає подвійне існування тривалої ідеології "культурного різноманіття" разом із закликами британської влади до асиміляції і національної самосвідомості [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо: в історії становлення та розвитку полікультурної освіти у системі загальної освіти США та Великої Британії можна виділити та охарактеризувати певні періоди. Зокрема, на нашу думку, в розвитку полікультурної освіти Великої Британії доцільно виділити наступні етапи:

- *зародження ідей* (перша половина 60-х – середина 70-х рр. ХХ ст.);
- *становлення основ* (кінець 70-х . – середина 80-х рр. ХХ ст.);
- *утвердження полікультурної освіти як державної освітньої стратегії* (кінець 80-х рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.);
- *новітній етап розбудови полікультурної освіти* (перше десятиліття ХХІ ст. – наш час).

Визначення цінностей полікультурної освіти та поява нових стратегій у її реалізації в національних планах різних країн відкривають широкі можливості для подальших досліджень у цій галузі педагогічного знання.

Література:

1. Гаганова О. К. Поликультурное образование в системе общего школьного образования США: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01/Гаганова Ольга Константиновна. - Москва, 2003. - 149 с.

2. Гулецька Я.Г. Полікультурна освіта молоді в університетах США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Я.Г. Гулецька. – Київ, 2008 – 20 с.
3. Филатова М. В. Поликультурное образование младших школьников в Ирландии: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01/Филатова Мария Вячеславовна. - Тула, 2007. - 150 с.
4. Хайруддинов М.А. Поликультурное образование: история, проблемы и перспективы/ М. А. Хайруддинов // Проблеми сучасної педагогічної освіти: [зб. ст.] / РВНЗ "Крим. гуманіт. ун-т". - Ялта: [б. в.], 2007. Сер.: Педагогіка і психологія, Вип. 14. - С. 67-75.
5. Banks J. A. Multicultural Education: Historical Development, Dimensions, and Practice. Review of Research in Education. – 1993. - Vol. 19. - P. 3-49.
6. Bassi C. Multiculturalism, racism and class in Britain today [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.workersliberty.org/story/2007/08/16/multiculturalism-racism-and-class-britain-today> – назва з титул. екрану.
7. Gorski P. A Brief History of Multicultural Education [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.edchange.org/multicultural/papers/edchange_history.html – назва з титул. екрану.
8. Grant C. A. The Evolution of multicultural Education in the United States: A Journey for human Rights & social Justice [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.iaie.org/download/turin_paper_grant.pdf. - назва з титул. екрану.
9. Lynch J. Multicultural education: principles and practice. - Routledge and Kegan Paul, London. – 1986. – 229 p.

В статье рассмотрены периоды развития поликультурного образования в мировой педагогике; выделены этапы становления и развития поликультурного образования Великобритании.

Периодизация развития, поликультурное образование, поликультурализм.

Periods of multicultural education development in the world pedagogics are considered in the article; foundation and development stages of multicultural education in Great Britain are distinguished.

Period development division, multicultural education, multiculturalism.